

УДК 330.341

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-270-3-86-89

ДОНЧАК Л. Г., ДОБИЖА В. В., МАЗУР В. Г.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств Вінницької області. Розглянуто основні проблеми, які перешкоджають здійсненню інноваційної діяльності підприємств, а також визначено перспективні напрями підвищення їх інноваційної активності.

Ключові слова: промислові підприємства, інновації, інноваційна діяльність, інноваційна активність, фінансування інноваційної діяльності.

DONCHAK L., DOBIZHA V., MAZUR V.

Vinnytsya educational-scientific institute of economy
Ternopil national economic university

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF THE VINNYTSYA AREA

Ensuring sustainable development of the economy requires the transition of domestic enterprises to the innovation path, which is a necessary factor in the efficiency of the market economy system and involves the development and implementation of modern technologies and the creation of fundamentally new products. Therefore, it is innovative activity that can contribute to the stable and successful development of enterprises on the basis of accelerating scientific and technological progress and mastering its achievements and ensuring the competitiveness of economic actors. The purpose of the article is to analyze the current state and trends of innovation activity of industrial enterprises of the Vinnytsia region and determine the perspective directions of increasing their innovation activity. The article analyzes the current state and trends of the innovation activity of industrial enterprises of the Vinnytsia region. The main problems that hinder the implementation of innovation activity of enterprises are considered, as well as promising directions of increasing their innovation activity are determined.

It was established that the main reasons for the low level of innovation activity of most enterprises of the region are the lack of financial resources, effective and effective mechanism of state support for innovation activity of enterprises, which involves the implementation of a set of economic instruments and levers, etc.

Keywords: industrial enterprises, innovations, innovative activity, innovative activity, financing of innovative activity.

Вступ. Забезпечення сталого розвитку економіки потребує переходу вітчизняних підприємств на інноваційний шлях, який є необхідним чинником ефективності за ринкової системи господарювання та передбачає розробку і впровадження сучасних технологій та створення принципово нової продукції. Відтак, саме інноваційна діяльність здатна сприяти стабільному та успішному розвитку підприємств на основі прискорення науково-технічного прогресу й освоєння його досягнень та забезпечити конкурентоспроможність господарюючих суб'єктів.

Аналіз досліджень та публікацій. Необхідність наукового обґрунтування інноваційного розвитку в контексті глобалізації світової економіки призвела до активізації досліджень у даному напрямку. Інноваційні процеси, що відбуваються в національній економіці, а також проблеми інноваційного розвитку вітчизняних підприємств знайшли своє відображення в працях : Амоші О.І., Побережної Н.М., Войтко С.В., Гавриша О.А., Гейця В.М., Дергачової В.В., Згуровського М.З., Ілляшенко С.М., Россохи В.В., Стадник В.В., Солнцева С.О., Соловйова В.П., Стеченка Д.М., Філіппова В.Д., Черваньова Д.М., Шумпетера Й., Друкера П. та багатьох ін. Проте, зважаючи на постійний розвиток науково-технічного прогресу та мінливість зовнішнього середовища підприємств, питання інноваційного розвитку суб'єктів господарювання вимагають постійного дослідження та розробки механізму активізації їх інноваційної діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану і тенденцій розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств Вінницької області та визначення перспективних напрямів підвищення їх інноваційної активності.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасних умов розвитку світової економіки стратегічне управління інноваційною діяльністю повинно бути одним з основних перспективних напрямів функціонування підприємств і враховувати особливості суб'єктів господарювання в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Адже саме створення та впровадження інновацій на підприємстві суттєво впливає на його діяльність, сприяючи переходу на новий, сучасний рівень розвитку [1, с. 14].

Інноваційний розвиток підприємств є чи не однією з основних потреб національної економіки. Загальновідомо, що основною метою здійснення підприємницької діяльності є максимізація прибутку як основного показника активності підприємств. Інноваційна активність підприємства відіграє в цьому чи не одну з найголовніших ролей. Діяльність підприємства розкривають інновації шляхом перетворення та реформування виробництва під час використання винаходів або різноманітних можливостей для випуску

нових або старих (але новим способом) товарів, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту, модернізації виробництва тощо, тобто здійснення нових комбінацій факторів виробництва [2, с. 113].

Досліджуючи інноваційну діяльність промислових підприємств Вінницької області, доцільно проаналізувати їх активність в сфері впровадження та застосування різного роду інновацій. Так, понад 90,0 % загального обсягу витрат на технологічні інновації приходить на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Натомість на придбання нових технологій коштів витрачається найменше (табл. 1).

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств Вінницької області

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат, тис. грн	Дослідження і розробки, тис. грн	У тому числі		Придбання нових технологій, тис. грн	Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, тис. грн	Інші витрати, тис. грн
				внутрішні НДР, тис. грн	зовнішні НДР, тис. грн			
2010	14,7	90085,0	1943,3	1617,8	325,5	486,9	79227,4	8427,4
2011	15,8	44481,4	2470,8	2099,2	371,6	19,6	40745,8	1245,2
2012	18,0	419277,6	2440,5	1509,3	931,2	63,6	347900,6	68872,9
2013	19,4	694945,9	1782,7	988,5	794,2	156,3	690543,6	2463,3
2014	14,2	796493,5	1073,0	931,9	141,1	115,7	788728,3	6576,5
2015	14,7	575261,6	2398,5	2184,2	214,3	-	554508,2	18354,9
2016	15,4	723188,9	10133,4	9475,6	657,8	1246,7	702874,4	8934,4
2017	15,4	100437,3	3820,7	1640,2	2180,5	352,8	92087,9	4175,9

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Вінницькій області [3]

Варто зазначити, що сьогодні в умовах високого рівня конкуренції, підприємства з метою отримання переваг у тій чи іншій галузі вимушені утримувати стійкі лідерські позиції, що можливо переважно за рахунок інновацій. Іншими словами, необхідні нововведення різного характеру: технічні, економічні, організаційні тощо. Однак, усі види інновацій потребують додаткового фінансування. Як правило, джерелами фінансування виступають власні кошти підприємств – від 95 % до 99 % (рис. 1).

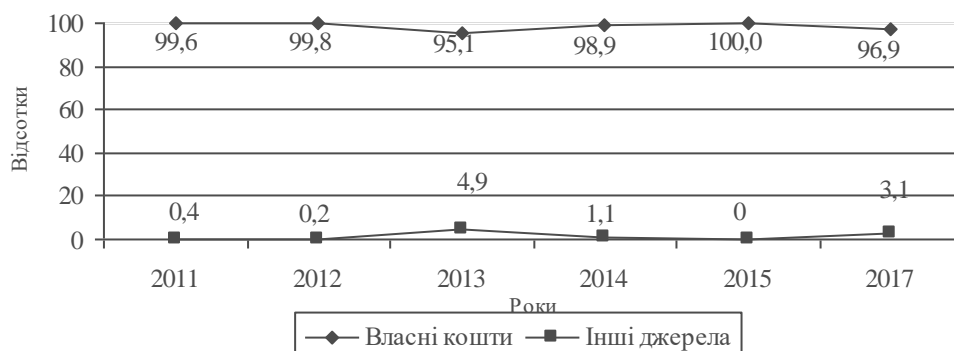


Рис. 1. Частка джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств Вінницької області, %

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Вінницькій області [3]

Як бачимо, промислові підприємства Вінницької області, займаючись інноваційною діяльністю, використовують в основному власний капітал. Відсутність інших джерел фінансування інноваційної діяльності, зокрема за рахунок вітчизняних та іноземних інвесторів, значно погіршує активність підприємств в даній сфері діяльності. Тому пріоритетним завданням області повинна бути розробка заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості регіону. Крім цього, важливого значення має активізація процесів розвитку кооперації між підприємствами-виробниками та переробниками, посилення співпраці підприємницьких структур з науковими установами та місцевими органами влади.

Низький рівень фінансування інноваційної діяльності значно вплинув на кількість інноваційно активних підприємств, освоєння виробництва інноваційних видів продукції, впровадження прогресивних технологічних процесів та на реалізацію інноваційної продукції (табл. 2).

Як видно з таблиці 2 показники впровадження інновацій за період 2010-2017 років не мають чіткої тенденції до розвитку. Так, прослідковується коливання у впровадженні нових технологічних процесів, незважаючи на підвищення зацікавленості до маловідходних та ресурсозберігаючих процесів. У 2015 році спостерігається збільшення кількості оновленої нової техніки – більш як 40 %, тоді як у попередні роки ця цифра коливалась у межах 15–18 %. Однак, у 2017 році даний показник знову зменшився за рахунок зменшення обсягів витрат на впровадження нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів. Більш як у тричі скоротилась кількість реалізованої інноваційної продукції за 2015–2017 рр. порівняно із 2013–2014 рр. Варто також відзначити, що питома вага підприємств, що впроваджували інновації у Вінницькій області за останні роки дещо знизилась в порівнянні з аналогічними показниками по Україні.

Таблиця 2

Впровадження інновацій на промислових підприємствах Вінницької області

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %		Впроваджено нових технологічних процесів		Освоєно інноваційні види продукції		Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
	По Україні	Вінницька область	Всього, од.	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Всього, од.	з них нові види техніки	
2010	11,5	12,1	39	13	65	10	2,0
2011	12,8	11,4	24	2	82	11	2,2
2012	13,6	13,7	27	1	75	11	1,6
2013	13,6	15,2	32	1	78	13	2,3
2014	12,1	11,8	38	1	76	14	2,3
2015	15,2	12,9	26	17	69	27	0,6
2016	16,6	14,1	22	12	64	21	0,8
2017	14,3	9,6	15	8	52	14	0,9

Джерело: розраховано за джерелами [3, 4]

Якщо досліджувати обсяг витрат на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт, то варто звернути увагу на те, що за період 2010–2017 рр. частка витрат постійно змінювалась (рис. 2). Так, за 2010 та 2011 роки найбільше витрат припадало на науково-технічні розробки (відповідно, 23318 та 18375 тис. грн.). Тоді як наступних 5 років переважало фінансування фундаментальних наукових досліджень. І лише у 2017 р. значно виросли витрати на прикладні наукові дослідження і становили 22226 тис. грн. Загалом динаміка обсягу витрат на виконання наукових досліджень і розробок за усіма видами робіт за останні два роки значно зросла.

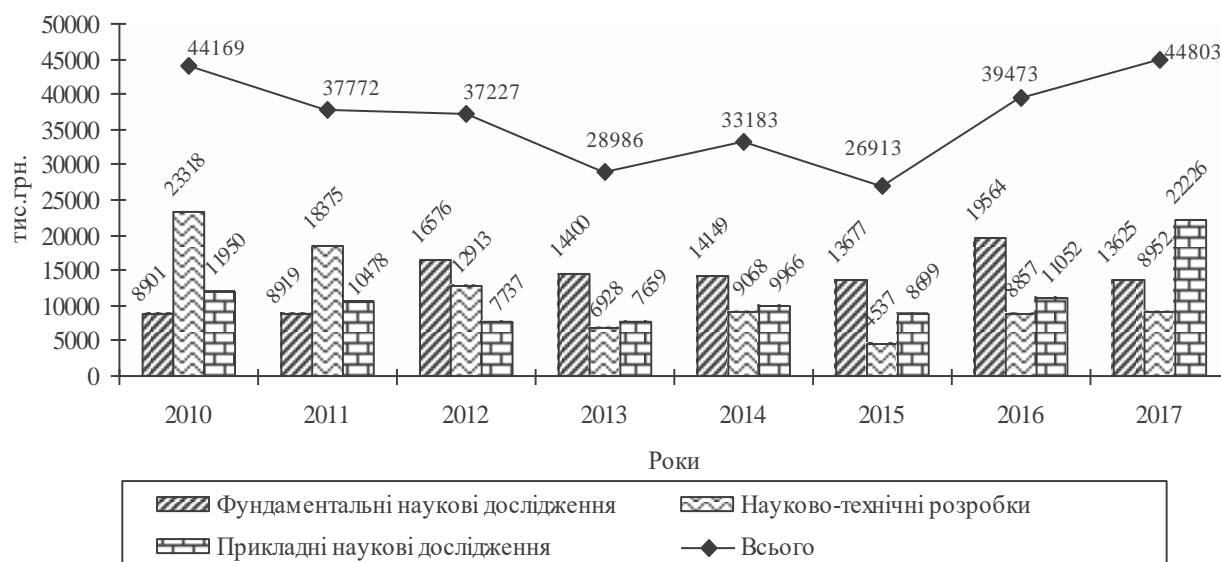


Рис. 2. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт, тис. грн

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Вінницькій області [3]

Аналізуючи діяльність промислових підприємств Вінницької області, бачимо, що досить незначна їх частка може займатись інноваційною діяльністю. У чому ж саме причина такої негативної тенденції? Адже, сьогодні країна, обравши європейський шлях, знаходиться на етапі переходу на інноваційну модель розвитку економіки.

Як зазначалось, однією з основних причин низького рівня інноваційної активності більшості підприємств регіону є відсутність фінансових ресурсів. Підприємства, які ледве намагаються вижити за сучасних динамічних умов розвитку економіки, на жаль, не мають можливості виділити власні кошти на фінансування інновацій. Також варто акцентувати увагу на відсутності ефективного та дієвого механізму державної підтримки інноваційної діяльності підприємств, що передбачає реалізацію сукупності економічних інструментів та важелів. Зокрема, запровадження знижених ставок податкових зобов'язань для підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, створення ефективних механізмів стимулювання інвестицій у інноваційну діяльність, розробка системи кредитного забезпечення, створення ефективної нормативно-правової бази та дієвої інфраструктури інноваційної діяльності тощо.

Глобалізація та сучасні технології зв'язку створюють можливості для існування та розвитку успішних інноваційних підприємств і кластерів, навіть попри загальну технологічну відсталість, низьку купівельну спроможність споживачів та територіальну віддаленість, через включення у міжнародні ланцюжки створення доданої цінності (вартості). Це позитивно відобразиться на розвитку переважної

більшості сфер економіки та надасть додаткові можливості для вітчизняних малих і середніх підприємств. До того ж інновації здатні масштабуватися, що найкраще реалізується на загальносвітовому ринку, в якому частка вітчизняного сектору наразі становить 0,12 %. Проте ці можливості використовуються, вочевидь, недостатньо: надходження від застосування українських інновацій за кордоном становили у 2017 році менше 30 млн грн, з яких близько половини пов'язані з використанням франшизи та торгівельної марки [5].

Одним з аспектів покращення інноваційної діяльності підприємств є налагодження взаємозв'язку між наукою та підприємництвом в сфері розвитку інновацій. Створення різного виду форм інтеграції освіти, науки та промисловості спроможні суттєво впливати на формування конкурентоспроможності економіки держави через створення можливості введення дій щодо впровадження перспективних технологій. Все це вимагає пошуку інструментів забезпечення підвищення значення фундаментальної науки, проведення дій щодо зміни інституційної структури науки, взаємозв'язку освіти і науки [1, с. 16–17].

Висновки. Отже, на основі проведеного аналізу можна сказати, що Вінницька область має потужний інноваційний потенціал промислових підприємств, активізація якого сприятиме не лише посиленню інвестиційної привабливості, але й економіки регіону загалом.

Література

1. Determinants of Innovation and Investment Development of Multi-Branch Entrepreneurship, Tourism and Hospitality Industry : Collective monograph / V. Yatsenko, S. Pasiaka, O. Yatsenko and others : [Ed. By Doctor of Economic Sciences, Prof. Yatsenko V.M.]. – Nuremberg : Verlag SWG imex GmbH, Germany. 2019. – 431 p.
2. Пухальська Н. О. Сучасний стан інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств / Н. О. Пухальська, Л. М. Гончаренко // Інфраструктура ринку. – 2018. – Вип. 20. – С. 113–118.
3. Головне управління статистики у Вінницькій області [Electronic resource]. – Mode off access: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information.html>. (дата звернення: 05.06.2019).
4. Державна служба статистики України [Electronic resource]. – Mode off access: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.07.2019).
5. Проект Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року [Electronic resource]. – Mode off access: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/10/22/innovatsiyogo-rozvitku-ukraini.pdf> (дата звернення: 22.06.2019)

References

1. Determinants of Innovation and Investment Development of Multi-Branch Entrepreneurship, Tourism and Hospitality Industry : Collective monograph / V. Yatsenko, S. Pasiaka, O. Yatsenko and others: [Ed. By Doctor of Economic Sciences, Prof. Yatsenko V.M.]. Nuremberg: Verlag SWG imex GmbH, Germany. 2019. 431 p.
2. N.O. Pukhalska, L.M. Honcharenko Suchasnyi stan innovatsiinoi diialnosti vitchyznianskykh promyslovykh pidpriemstv. Infrastruktura rynku, 2018, No. 20, pp. 113-118.
3. Holovne upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information.html>.
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Proekt Stratehii innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/10/22/innovatsiyogo-rozvitku-ukraini.pdf>

Рецензія/Peer review : 29.04.2019

Надрукована/Printed : 03.06.2019
Рецензент: д. т. н., проф. Погрішук Б.В.